

**Голові спеціалізованої вченої ради
Д 64.858.01 Харківського регіонального
інституту державного управління
Національної академії державного
управління при Президентові України
д.держ.упр., професору Д.В. Карамішеву**

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу Чернятіної Вікторії Анатоліївни на тему: «Механізми реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій в Україні», подану до захисту на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.858.01 Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність обраної теми досліджень.

Одним із пріоритетних завдань, що постають сьогодні перед Україною, є ефективна реалізація державної політики сталого розвитку сільських територій. У сучасних умовах прискорення глобалізаційних процесів та впровадження концепції про сталий розвиток, удосконалення державної політики сталого розвитку сільських територій постає стратегічно важливим для усіх без винятку регіонів України.

Сучасна державна політика сталого розвитку сільських територій в Україні потребує додаткових змін, що викликано суперечностями в її нормативно-правовому, організаційному та економічному забезпеченні.

Соціально-економічні та організаційні перетворення, що відбулися за останні роки в Україні, вказують на необхідність знаходження нових підходів до вдосконалення механізмів реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій в Україні. Саме тому, дисертація «Механізми реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій в Україні» Чернятіної В.А. є актуальною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами

Слід позитивно відзначити той факт, що дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи кафедри економічної політики та менеджменту Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України за темою: «Механізми формування та реалізації державної економічної політики регіонального розвитку» (реєстраційний № 0115U000768), у контексті яких автором розроблені й обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення механізмів реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій в Україні. «Механізми управління фінансами в публічній сфері в умовах децентралізації» (реєстраційний № 0117U004497), де внесок дисертанта полягає в розробці пропозицій щодо вдосконалення фінансового механізму державної політики розвитку сільських територій в умовах децентралізації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації, що викладені в дисертації є логічними і послідовними. Обґрунтованість представлених здобувачем наукових положень базується на аналізі інформаційно-нормативної бази, законодавчих актів України, вітчизняних і зарубіжних публікацій.

Теоретичною й методологічною основою стали положення економічної теорії та теорії державного управління, викладені в працях провідних вітчизняних і зарубіжних учених.

Дисертація є самостійною науковою роботою, в якій викладено розробки щодо вдосконалення механізмів реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій в Україні.

Ознайомившись з дисертацією Чернятіної В.А., слід відзначити, що робота відрізняється змістовністю, логічною побудовою викладення матеріалу, комплексним розкриттям досліджуваної проблеми. Завдяки цьому автор досяг поставленої перед собою мети дослідження – обґрунтуванні теоретичних положень та розробленні практичних рекомендацій з удосконалення механізмів реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій в Україні.

У дисертації Чернятіної В.А. узагальнено теоретичний матеріал до визначення сутності державної політики сталого розвитку сільських територій та механізмів її реалізації, систематизовано підходи до реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій за кордоном.

Дисертантом визначено особливості реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій в Україні, охарактеризовано сучасний стан функціонування механізмів реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій в Україні, розроблено концепцію стратегії державної політики сталого розвитку сільських територій в Україні.

Обґрунтовано структуру та складові комплексного механізму реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій, визначено шляхи вдосконалення механізмів реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій в Україні в умовах євроінтеграції.

Наукові положення, які розроблені дисертантом, базуються на використанні загальнонаукових прийомів досліджень і спеціальних методах, а також фундаментальних положень теорії державного управління, що підтверджує достовірність та обґрунтованість наукових положень, представлених в дисертації.

У роботі використано монографічний метод (під час вивчення літературних джерел); порівняльного аналізу (для дослідження методологічних підходів, концепцій, розробок і пропозицій провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, присвячених державній політиці сталого розвитку сільських територій); логіко-семантичний (для поглиблення понятійного апарату при визначенні основних складових механізму реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій); аналізу та синтезу (під час теоретичного аналізу соціально-економічного розвитку сільських територій України) та ін.

За допомогою SWOT-аналізу сформовано концепцію стратегії державної політики сталого розвитку сільських територій, системного підходу – побудовано комплексний механізм реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій.

Інформаційними джерелами дослідження стали закони України, Конституція України, укази Президента України, постанови Верховної Ради України, програмні документи державних органів України, матеріали Держстату,

Міністерства аграрної політики України, дані Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» НААН України, монографії та статті вітчизняних і зарубіжних авторів та особисті напрацювання автора.

Основні пропозиції, положення, висновки дисертанта достатньо обґрунтовані і мають елементи новизни. Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні актуального наукового завдання з обґрунтування теоретичних положень і напрямів удосконалення механізмів реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій в Україні, запропонованих відповідних наукових положеннях, підходах і розроблених рекомендаціях щодо їхнього практичного упровадження в Україні.

Достовірність висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечена знаннями і творчим використанням наукової методології та застосуванням сучасних методів проведення досліджень. Вони охоплюють тривалий період часу, базуються на використанні статистичних матеріалів, узагальненні практики реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій в Україні.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в такому:

уперше:

- розроблено концептуальні положення Стратегії сталого розвитку сільських територій в Україні, ключовими з яких є такі: вихідним концептом цієї Стратегії є доцільність виокремлення сільських територій як об'єкта державної політики (поза сферою впливу галузевого управління – аграрного сектора), створення умов територіальним громадам у сфері залучення додаткових ресурсів з метою раціонального використання наявного потенціалу (диверсифікація господарської діяльності в межах сільських територій за рахунок розвитку несільськогосподарських видів діяльності); місією державної політики сталого розвитку сільських територій є забезпечення динамічного та екологоорієнтованого розвитку села, побудованого на засадах сталого соціально-економічного відтворення й культурного-просвітницького відродження; стратегічною метою визначено досягнення розвитку сільських територій на основі гармонійного поєднання економічного, екологічного та соціального складників; для досягнення стратегічної мети та цілей має бути дотримано принципів – комплексності та

системності, законності та конституційності, забезпечення унітарності та цілісності території;

удосконалено:

- обґрунтування подальших напрямів розвитку механізмів реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій: *правового механізму* – шляхом обґрунтування пропозицій із розроблення та прийняття Закону України “Про сталий розвиток сільських територій України”, що дозволило б проконтролювати реалізацію програм, сприяло активізації діяльності органів місцевого самоврядування щодо залучення до місцевих бюджетів коштів інвесторів та членів громади з ефективним розподілом фінансових потоків та визначило гнучку систему стимулювання несільськогосподарської зайнятості з формуванням стратегій розвитку громад та підприємництва на цих територіях; *організаційного механізму* – шляхом передачі функціональних повноважень Міністерства аграрної політики та продовольства України щодо розвитку сільських територій Міністерству регіонального розвитку, будівництва і житлово-комунального господарства України, що допоможе вирішити проблеми організаційно-правового характеру, визначить ключові засади, на яких розроблятиметься оновлена Стратегія сталого розвитку сільських територій в Україні, сприятиме економічному зростанню й конкурентоспроможності, зменшенню соціальної нерівності та збереженню бази природних ресурсів на сільських територіях;

- узагальнення закордонного досвіду, що дозволило виокремити американський і європейський підходи до реалізації державної політики в цій царині, які мають як спільні (управління розвитком сільських територій здійснюється через виконання тієї чи іншої програми, яка має чітку процедуру реалізації та відповідні наслідки), так і відмінні риси (американський підхід орієнтовано на розвиток сільських територій за рахунок фермерських кооперативів, сформованих на цих територіях; європейський підхід націлено на підтримку розвитку безпосередньо самих сільських територій, зменшуючи відмінності між відсталими територіями та рештою шляхом повноцінного використання власних ресурсів);

дістали подальшого розвитку:

- періодизація процесів становлення правового механізму формування та реалізації державної політики сільських територій в Україні, зокрема визначено чотири періоди: перший (1990–1999 рр.) – інституціоналізація управління сільськими населеними пунктами; другий (2000–2005 рр.) – упровадження повноцінного ринку землі та розроблення великої кількості державних програм щодо розвитку аграрного сектора та села; третій (2006–2015 рр.) – розширення повноважень щодо управління сільськими територіями за принципом децентралізації; четвертий (з 2015 р. дотепер) – можливість повного використання наявних ресурсів, розширення небюджетних фінансових ресурсів за рахунок бізнесу та іноземних інвестицій. Це надало змогу систематизувати чинне законодавство та виявити недосконалості, а саме: розгляд розвитку сільських територій через галузевий принцип, неузгодженість між собою програм розвитку, правова невизначеність основних понять, незавершеність правового регулювання здійснення моніторингу та відповідальності за результативність реалізації державної політики розвитку сільських територій;

- уточнення змісту понять: *«сільська територія»* – визначається, на відміну від прийнятих понять, як система зі своїм просторово-географічним середовищем, у якому діяльність населення здебільшого спрямовано на використання природних ресурсів із метою підвищення рівня життя сільського населення; *«комплексний механізм реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій»* – розглядається як система взаємопов'язаних механізмів державної політики, за допомогою функціонування яких суб'єкти державної політики здійснюють цілеспрямований вплив на об'єкт державної політики з метою забезпечення всебічного розвитку сільських територій, комфортних умов для проживання та роботи на них сільських мешканців, при цьому не ставлячи під загрозу можливість задовольняти потреби майбутніх поколінь.

Достовірність практичних розробок автора підтверджені відповідними довідками та актами впровадження.

**Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях
та авторефераті**

Результати дисертаційної роботи Чернятіної Вікторії Анатоліївни відображені у 22 наукових працях, у тому числі у 6 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях з державного управління.

Список опублікованих праць наведено в авторефераті. Опубліковані наукові праці повною мірою розкривають сутність і зміст ключових положень дисертації.

Зміст автореферату ідентичний основним положенням, висновкам і рекомендаціям, що містяться у дисертаційній роботі.

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату

Дисертація й автореферат оформлені відповідно до чинних вимог. Робота написана науковим стилем, її оформлення відповідає існуючим стандартам, у тексті роботи зроблені необхідні посилання на цитовані джерела.

Структура дисертації повністю узгоджується з її новизною, метою і завданням дослідження, наукові положення викладені достатньо логічно і конкретно, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах власних авторських досліджень.

Автореферат дисертаційної роботи повною мірою розкриває зміст проведеного дослідження і не містить інформації, відсутньої в дисертації.

Практичне значення дисертаційної роботи

Теоретичні положення, наукові висновки та розроблені на їх основі практичні рекомендації Чернятіної В.А. використані органами державної влади для підвищення ефективності державної політики сталого розвитку сільських територій в Україні.

Запропоновані концептуальні положення стратегії сталого розвитку сільських територій знайшли своє відображення в практичній діяльності Харківської обласної ради (довідка №01-39/464 від 20 лютого 2018 р.).

Рекомендації з удосконалення механізмів державної політики сталого розвитку сільських територій використовується Департаментом економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації (довідка №01-23/1075 від 21 березня 2018 р.).

Науково-практичні результати дисертаційного дослідження, щодо удосконалення механізмів реалізації державної політики сталого розвитку

сільських територій знайшли своє відображення в діяльності Краснокутської районної ради Харківської області (довідка № 11-115 від 26 березня 2018 р.).

Запропоновані та обґрунтовані автором концептуальні положення стратегії державної політики сталого розвитку сільських територій в Україні використовуються у Харківському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (акт про впровадження № 01-567/07 03 від 30.03.2018 р.).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

У процесі рецензування дисертаційної роботи Чернятіної В.А. виникли такі зауваження та побажання:

1. У першому розділі дисертаційної роботи, який має назву «Теоретичні засади механізмів реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій», здобувачеві доцільно було б виокремити функції системи державної політики сталого розвитку сільських територій та їх роль у системі державної політики країни у цілому.

2. У підрозділі 2.1 дисертації визначено особливості організаційного та правового механізмів реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій в Україні. Бажано б було відобразити – які реальні можливості для реформування такої політики притаманні існуючій ситуації і часу?

3. Позитивним моментом дисертаційного дослідження є проведення автором аналізу державних програм розвитку сільських територій (підрозділ 2.2). За результатами аналізу автором зроблені висновки щодо існуючих проблем економічного механізму реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій, але не достатньо уваги приділено шляхам їх вирішення.

4. У підрозділі 3.2 доцільно було б більш уваги зосередити на обґрунтуванні конкретних кроків щодо формування комплексного механізму реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій в Україні.

5. У підрозділі 3.3. доцільно було б більш уваги зосередити на обґрунтуванні конкретних кроків щодо вдосконалення саме функціонування системи державної політики сталого розвитку сільських територій в Україні з урахуванням європейського досвіду.

Загальний висновок

Дисертація Чернятіної Вікторії Анатоліївни на тему «Механізми реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій в Україні» є завершеним та самостійним дослідженням, яке виконане на високому теоретичному рівні. Дисертація характеризується новизною результатів, які вирішують конкретне наукове завдання стосовно обґрунтування теоретичних положень і розроблення практичних рекомендацій з удосконалення механізмів реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій в Україні.

Дисертаційна робота Чернятіної В.А. «Механізми реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій в Україні» характеризується новизною одержаних результатів, має теоретичну і практичну цінність та відповідає «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Чернятіна Вікторія Анатоліївна – заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

заступник директора – начальник управління аналітики, прогнозування та зведення інформації Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації, к. держ. упр.

І.В.

І.В. Коновалова

Підпис І.В. Коновалової засвідчую.